

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนนั้น ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่อง การวิเคราะห์ เกณฑ์การประเมินคุณค่าหนังสือเรียนตลอดจนแนวในการพิจารณาหนังสือประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้เขียนไว้เท่าที่ค้นคว้ารวบรวมได้ มีดังนี้คือ

ความหมายของการ "วิเคราะห์"

วิเคราะห์เป็นคำกริยา แปลว่าใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ มีผู้ให้ความหมายของคำว่าวิเคราะห์ไว้ดังนี้

ม.ด. บุญเหลือ เทพยสุพรรณ ได้อธิบายไว้ว่า วิเคราะห์คือการแยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกมาให้ถึงความที่สุดที่จะทำได้ เช่นเดียวกับว่า ถ้าหากเราจะพิจารณาพวงมาลัยพวงหนึ่ง เราก็จะรู้ว่า เป็นมาลัยกลมหรือมาลัยเลี้ยว มาลัยนี้ร้อยเพื่อใช้ในการใด ใช้ดอกไม้อะไร ถ้าร้อยให้เป็นลวดลาย ลายนั้นมีความหมายเฉพาะอย่างไรหรือไม่ และลายนั้น แลเห็นถนัดชัดคี่ หรือร้อยโดยไม่มีฝีมือทำให้ลายนั้นเห็นไม่ชัด เมื่อพิจารณางานเขียนชิ้นหนึ่ง ๆ เราก็จะแยกแยะไปตามรูปแบบของงานนั้น¹

The World Book Encyclopedia กล่าวไว้ว่า วิเคราะห์เป็นศัพท์ที่ใช้มากในวิชาไวยากรณ์ พินิจศาสตร์ เคมี และวรรณคดี มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก หมายถึง การแยกย่อย หรือแยกออกเป็นส่วน ๆ การวิเคราะห์วรรณกรรม คือ การศึกษาส่วนของวรรณกรรม เช่น โครงเรื่อง ส่วนวนการแต่ง ตลอดจนกลวิธีการแสดงออกของงานเขียนทั้งร้อยแก้วและ

¹ม.ด. บุญเหลือ เทพยสุพรรณ, วิเคราะห์วรรณคดีไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2517), หน้า 7.

ร้อยกรอง เพื่อให้เข้าใจผู้แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง¹

การวิเคราะห์กับการวิจารณ์แตกต่างกัน สิทธา พิณจิวาดล กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์กับการวิจารณ์ว่า "การวิจารณ์วรรณคดี หมายถึงการตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี เป็นผลจากการแยกแยะวิจัยองค์ประกอบของวรรณกรรมแต่ละชิ้นตามทฤษฎีวรรณกรรม"²

เกณฑ์การวิเคราะห์แบบเรียน

การประเมินคุณค่าของหนังสือแบบเรียนหรือหนังสือเรียนนั้น ได้มีผู้วางเกณฑ์ไว้มากมายหลายท่าน ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ก่อนอื่นจะกล่าวถึงความหมายของแบบเรียนหรือหนังสือเรียน ดังนี้

จินตนา ไบกาชยี่ ได้ให้ความหมายของหนังสือแบบเรียนทั่ว ๆ ไปว่า

หนังสือแบบเรียน คือ หนังสือที่รวมวิชาความรู้ในหมวดวิชาหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อเรื่องตรงตามหลักสูตร และครบถ้วน มีจุดมุ่งหมายใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะ จึงมีกฎเกณฑ์การเขียนพิเศษ เช่น เขียนเป็นรายวิชาสำหรับเรียนตามระดับชั้นต่าง ๆ มีความง่ายตามวัยของผู้เรียนลักษณะการเรียบเรียงเป็นพิธีการ เชิงวิชาการ ให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เมื่อจบบทเรียนแต่ละบท มักมีกิจกรรมเสนอแนะการเรียนการสอนไว้ท้ายเล่ม³

เกี่ยวกับลักษณะหนังสือเรียนภาษาไทย สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์ทรัพย์ ได้ อธิบายว่า

¹"Analysis", The World Book Encyclopedia, VI (1957), 278.

²สิทธา พิณจิวาดล และคนอื่น ๆ , ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย (กรุงเทพมหานคร:ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 53.

³จินตนา ไบกาชยี่, "หนังสือเรียนที่ไม่ใช่แบบเรียน," ประชาศึกษา 28 (มีนาคม 2520): 20.

หนังสือเรียน เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง คือ หนังสือชุดทักษะสัมพันธ์ และหนังสือหลักภาษาระดับอื่นต่าง ๆ กรมวิชาการเป็นผู้จัดพิมพ์ ครูภาษาไทยจะมีหนังสือคู่มือครูชุดทักษะสัมพันธ์ และคู่มือหนังสือหลักภาษาซึ่งช่วยครูได้มากในการเรียนการสอน นอกจากนี้มีหนังสือเรียนที่เอกชนแต่งและจัดพิมพ์ขึ้น มีเนื้อหาสาระตรงตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการตรวจและอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้¹

จะเห็นว่าหนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งความรู้ที่ถูกต้อง ช่วยเราความสนใจของนักเรียน บ่งวิธีสอนหลายรูปแบบ บรรจุเนื้อหาตามหลักสูตร กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด ทั้งยังราคาถูกกว่าอุปกรณ์อื่น ๆ อีกด้วย ครูผู้สอนจึงต้องสนใจบทเรียนให้มาก ควรจะพิจารณาประเมินค่าของบทเรียนที่ใช้ดูว่ามีความเหมาะสมกับเด็กมากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

การประเมินค่าหนังสือเรียน คือ การพิจารณาตัดสินว่าหนังสือเรียนเรื่องหนึ่ง ๆ มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด มีส่วนดีมาก หรือส่วนบกพร่องมาก ส่วนดี และส่วนบกพร่องนั้นคือ อะไร จะใช้ประโยชน์จากหนังสือนั้นได้มากน้อยเพียงใด โทศัญญ์ สาริกบุตร และสมพร สาริกบุตร ได้เขียนอธิบายการประเมินค่าหนังสือเรียนไว้ ดังนี้

1. การจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับเนื้อเรื่องเรียบร้อย
2. สาระของเนื้อหาควรนำเสนออย่างตรงไปตรงมา แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่อง นิยาม กฎ หลักการ ความจริง ความคิดเห็น การคัดค้าน
3. การใช้ภาษาไม่กำกวม เข้าใจง่าย
4. เนื้อหาสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

¹สุจิต เทียรชอม และสายใจ อินทร์พรชัย, วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา, หน้า 141.

5. ค่านิยมที่ปรากฏในหนังสือควร เป็นสิ่งที่ยอมรับกันกว้างขวางมีความสัมพันธ์กับตัวนักเรียน และสามารถปลูกฝังค่านิยมนั้น ๆ ได้เพื่อยกระดับสติปัญญา ระดับจิตใจ และความสามารถของผู้เรียนให้สูงขึ้น

6. เนื้อหาต้องมีหลักฐานอ้างอิงอย่างถูกต้อง

7. มีกิจกรรมเสนอและวัดผลท้ายบท

8. ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนทำให้เกิดความสะดวก เข้าใจเรื่องได้ง่าย และรวดเร็วทำให้น่าอ่าน ได้แก่ ภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง แผนผัง ฯลฯ สีตัวสวยงาม รูปเล่มกะทัดรัด กระดาษดีพอสมควร ตัวพิมพ์ชัดเจน ถูกต้อง ขนาดของตัวพิมพ์เหมาะสมกับสายตาของนักเรียน

9. ควรประเมินคุณค่าของหนังสือเรียนโดยเน้นคุณค่าของเนื้อหา และกิจกรรม เป็นสำคัญ¹

สิรินทร์ ชวงโชติ และ อรสา กุมาริ ปุ๊กพุท ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของแบบเรียนที่ดีว่า

1. มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรและประมวลการสอนตามวิชาและชั้นที่กำหนด
2. ควรมีความถูกต้องเที่ยงตรงในเรื่องต่อไปนี้ คือ ข้อเท็จจริง ตัวสะกด การันต์ การแบ่งวรรคตอน และการย่อหน้าที่ถูกต้อง ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา และผู้แต่งแสดงทัศนะเป็นกลาง
3. ให้สาระด้านความรู้และด้านสติปัญญา
4. เนื้อหาในแบบเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. ส่วนวนภาษาชวนอ่าน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
6. ภาพประกอบชัดเจนสวยงาม จักรูปเล่มเหมาะสม

¹โกชัย สาริกบุตร และสมพร สาริกบุตร, แนวการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2521), หน้า 24 - 40.

7. มีเครื่องช่วยประกอบต่าง ๆ เช่น สารบัญ เขียงอรรถ อภิธานศัพท์¹

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ กล่าวถึงเกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียนที่ควรถูกจัดไว้พอสรุปได้ว่า เนื้อหาสาระของหนังสือควรถูกต้องตามหลักวิชาการ อ้างอิงหลักฐานที่เชื่อถือได้ลีลาการเขียนชวนอ่าน เขียนโครงเรื่องให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กันดี มีส่วนประกอบของหนังสือที่ให้ประโยชน์ได้จริง ๆ คุณภาพการพิมพ์และการเข้ารูปเล่ม ประณีต แข็งแรง และผู้เขียนจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียนด้วย²

ในต่างประเทศ ได้มีผู้วางเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือแบบเรียนไว้ รวบรวมไว้ดังนี้ คือ

Educator's Encyclopedia แบ่งเกณฑ์การวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ทรวดรูปเล่ม ได้แก่

ก. การนำรูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ มาประกอบให้ได้น่าสนใจดึงดูดความมุ่งหมาย ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ทันสมัย สีสันดึงดูดความสนใจหรือไม่ การเว้นริมกระดาษ การเว้นช่องไฟ ทำให้หนังสืออ่านขึ้นหรือไม่

ค. การเข้ารูปเล่มแข็งแรงทนทาน เรียบร้อยหรือไม่ กระดาษที่ใช้พิมพ์ทนทานหรือไม่

ง. มีเอกสารอ้างอิงและดัชนีหรือไม่

2. ทรวดเนื้อหา ได้แก่

¹สิรินทร์ ชวงโชติ และอรสาकुมาрі ปุกหุด, "แนวทางในการพิจารณาแบบเรียน," เอกสารการสัมมนาเพื่อการส่งเสริมการขาย ณ ห้องสมุดฝ่ายวิชาการ ห้างไทยวัฒนาพานิช, 2512, (พิมพ์คัด).

²ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ, ภาษาไทยสำหรับครู (กรุงเทพมหานคร: หน่วยผลิตเอกสารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 49-50.

ก. เนื้อหาเหมาะกับวุฒิภาวะ ระดับการอ่านและความต้องการของนักเรียนหรือไม่

ข. เนื้อหาสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนและสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของนักเรียนหรือไม่

ค. การเสนอเรื่องราวต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันดีหรือไม่

ง. ผู้เขียนได้แทรกคุณค่าของประชาธิปไตยไว้ในเนื้อหาอย่างแยบยลหรือไม่

จ. มีความสมดุลกันระหว่างเนื้อหาแบบปัญหาเป็นศูนย์กลาง และแบบเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางหรือไม่

ฉ. ประเด็นโต้แย้งในเนื้อหาที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเอง แสดงไว้อย่างเสรี หรือมีอคติปนหรือไม่

ช. เนื้อหาในส่วนที่เป็นจริง ภาพประกอบ การอ้างอิง มีความถูกต้องทันสมัยหรือไม่ มีวิธีเขียนที่น่าสนใจและชัดเจนหรือไม่

ซ. มีเชิงอรรถสมบูรณ์หรือไม่ แบบฝึกหัดวัดผลนักเรียนมีเพียงพอหรือไม่¹

เลียวนาร์ด เฮจ คลาร์ก (Leonard H. Clark) และ เออร์วิง เอส สตาร์ (Irving S. Starr) ได้วางเกณฑ์การพิจารณาหนังสือแบบเรียนไว้ สรุปได้ดังนี้ คือเนื้อหาควรถูกต้อง ทันสมัย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชา ตลอดจนสัมพันธ์กับประสบการณ์และความรู้เดิมของผู้เรียนด้วย ผู้เขียนแบบเรียนจะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียน ส่วนประกอบอื่น ๆ ได้แก่ การพิมพ์ ภาพประกอบ เชิงอรรถ กิจกรรม ต้องได้มาตรฐานดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้²

¹Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, Jr. and Mark M. Atkinson, "Textbook Selection," The Educator's Encyclopedia. 7th ed. 1(1969): 652 - 653.

²Leonard H. Clark and Irving S. Starr, Secondary School Teaching Methods. 3d ed. (New York: Macmillan Publishing Co., 1976), p.266.

ซามูเอล บร็อดเบลท์ (Samuel Brodbelt) ได้วางเกณฑ์การพิจารณาแบบเรียนไว้ดังนี้
 ด้านเนื้อหา คุณภาพและประสมการณ์ของผู้เขียนว่าเหมาะสมกับเรื่องที่เขียนหรือไม่
 เนื้อหาถูกต้อง มีกิจกรรม การตั้งปัญหา การแก้ปัญหาตลอดจนข้อเสนอแนะ ให้อ่านหนังสือ
 ประกอบ หรือกระตุ้นให้คนคว้าเพิ่มเติม

ด้านรูปเล่ม คุณภาพพิมพ์ เครื่องรูด ราคา ความหนาของหนังสือ ภาพประกอบ
 คำนึงหายเลม ตลอดจนรายชื่อหนังสืออ้างอิง¹

เกณฑ์การวิเคราะห์แบบเรียน ของ เบอริส แอด ซามาโลนิส (Bernice L. Samalonis)
 กล่าวว่า เนื้อหาควรถูกต้อง ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย ส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น กิจกรรม
 เครื่องรูด ฯลฯ ต้องช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน การพิมพ์ต้องชัดเจน มีคุณภาพดี
 และผู้เขียนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียนด้วย²

จะเห็นได้ว่าผู้วางเกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือทั้งของไทย และของต่างประเทศ
 ได้กล่าวแยกแยะถึงส่วนต่าง ๆ ที่จะต้องวิเคราะห์ซึ่งพอจะประมวลสรุปได้ว่าการวิเคราะห์
 หนังสือแบบเรียนนั้น จะต้องพิจารณาส່วณประกอบของหนังสือโดยแบ่งเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้
 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหาและส่วนที่เป็นรูปเล่ม

รัจจวน อินทรกำแหง ได้แนะแนวทางการประเมินค่าเฉพาะ ส่วนที่เป็นเนื้อหา
 ของหนังสือทั่ว ๆ ไปไว้ดังนี้

¹Samuel Brodbelt, "Using Mathematical Criteria for
 Selecting Studies Textbooks," The Clearing House 46, (April, 1972),
 pp. 487 - 493.

²Bernice L. Samalonis, Methods and Materials for today's
 High School (New York: Van Nostrand Reinhold Company, 1970),
 pp. 237 - 238.

1. อ่านเรื่องนี้อย่างละเอียด เรียงลำดับเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้น จนจบ แยกแยะ
เนื้อความออกจากพลความได้
2. หาส่วนที่และส่วนบทประอง
3. พิจารณาคุณค่าหนังสือตามลักษณะประเภทของหนังสือ คือ หนังสือสารคดี
สารคดีวิชาการ บันเทิงคดี นวนิยาย หรือเรื่องสั้น
4. เปรียบเทียบกับหนังสือที่อยู่ในประเภทเดียวกัน
5. ทำให้เป็นกลางในขณะที่ประเมินค่าหนังสือ

ในการอ่านหนังสือเพื่อประเมินค่านี้ ต้องพยายามอ่านด้วยการวิเคราะห์และ
วิจารณ์ประกอบกัน

การอ่านอย่างวิเคราะห์ คือ การพิจารณาถึงลักษณะของหนังสือ เนื้อเรื่อง
ความสำคัญ การเขียน ส่วนภาษา ฯลฯ คือ การวิเคราะห์ อย่างแจ่มแจ้งจนมองเห็น
หนังสือนั้นได้แจ่ม จึงต้องเป็นการอ่านแล้วคิด คิดแล้วกรอง กรองแล้วย่อย จนเหลือแต่สิ่ง
ที่เป็นแก่นสาร

การอ่านอย่างวิจารณ์ คือ การพิจารณาหาส่วนที่และส่วนบทประองของหนังสือนั้น
เพื่อประเมินค่า ซึ่งการวิจารณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้อ่านอย่างวิเคราะห์แล้วนั่นเอง¹

เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 ผู้จัดทำได้
คัดตอนเรื่องราวจากวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ มาบรรจุไว้ ดังนั้นในการวิเคราะห์
หนังสือ จึงจำเป็นต้องแยกประเภทของวรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น แล้ว
ประเมินค่า ตาม ลักษณะของหนังสือแต่ละประเภท ซึ่งพอจะสรุปหลักการประเมินค่า
หนังสือประเภทต่าง ๆ ไว้ดังนี้

การประเมินคุณค่าสารคดีนั้น รัญจวน อินทรกำแหง ได้ให้หลักในการพิจารณาดังนี้

¹รัญจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา
วิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 42.

1. เนื้อหาและสาระของหนังสือ มีแก่นสารที่แน่นอน มีความสมบูรณ์ และสมดุขยั้เหมาะแก่กับผู้อ่านระดับใด เช่น สำหรับบุคคลทั่วไป นักศึกษาหรือครูอาจารย์
2. วิธีเสนอหนังสือ ชวนให้อ่าน เข้าใจง่าย สำนวนภาษาสละสลวย ความยากง่ายเหมาะสมกับผู้อ่านในระดับที่ผู้เขียนตั้งใจเขียนให้อ่าน
3. การวางเค้าโครงลำดับเรื่อง เรียงลำดับความยากง่ายชวนให้เกิดความเข้าใจ และความคิดต่อเนื่องเป็นอย่างดี ไม่ซับซ้อนจนจับใจความไม่ได้
4. คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน เป็นที่เชื่อถือได้ เพราะมีประสบการณ์ในเรื่องนี้มาจริง
5. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านให้สามารถ เข้าใจ สาระของเรื่องได้เร็ว ค้นคว้าเรื่องที่ต้องการจากหนังสือเล่มนี้ได้รวดเร็วขึ้น และกว้างขวางขึ้น ส่วนประกอบดังกล่าวได้แก่ คำนำ สารบัญ คัทชนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ เป็นต้น ใ้จัดไว้ตามสมควรแก่สารคดีเรื่องนั้น¹

สิทธา พิณีภูวคด และ ทิพย์สุเนตร นาคชน ได้ให้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องต้นไว้ดังนี้

1. พิจารณาชื่อเรื่องและเนื้อเรื่องว่าสอดคล้องต่อกันหรือไม่
2. แนวคิดและวิธีแต่ง แนวคิดมีลักษณะชัดเจน และสอดคล้องกัน การแต่งได้สร้างปมอะไร เช่น ปมยุ่งยาก หรือปมใจหายใจคว่า ปมขบขัน ผู้แต่งได้สร้างการขัดแย้ง (Struggle) อะไรบ้างให้แก่ตัวละคร
3. การจบเรื่องอย่างประทับใจ ได้แก่ จบแบบปมทิ้งท้าย จบแบบเศร้า จบแบบหวานชื่น หรือจบตามที่เป็นจริงในชีวิต²

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

²สิทธา พิณีภูวคด และ ทิพย์สุเนตร นาคชน, การอ่านและพิจารณาหนังสือ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2520), หน้า 75.

การพิจารณาหนังสือนวนิยายนั้น รัชจวน อินทรกำแหง กล่าวไว้ว่า ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1. แก่นของเรื่อง หรือ แนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านติดตาม หรือ เหนือที่เป็นหัวใจของเรื่อง เป็นปรัชญาหรือความคิด หรือความเชื่อของผู้เขียนซึ่งแฝงไว้ในนวนิยายเรื่องนั้น คือ อะไร

2. การวางเค้าโครงเรื่องควรติดต่อกันสัมพันธ์กัน

3. ตัวละครต้องมีชีวิตจริง

4. การแสดงของตัวละครต้องสมจริงสอดคล้องกับธรรมชาตินิสัย พื้นฐานการศึกษา การอบรม มูลเหตุจูงใจที่ผู้เขียนได้ปูพื้นไว้ให้ผู้อ่านได้สำนึกถึงแก่ยกย

5. ฉาก ซึ่งประกอบของเรื่องต้องชัดเจน ถูกต้องตามความเป็นจริงเข้ากับเนื้อเรื่อง

6. สีสานในการเขียน ชวนอ่าน น่าสนใจ ให้ภาพ ให้เสียง ให้รส

7. เจตนาและความจริงใจของผู้เขียนซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความสุจริตใจของผู้เขียน¹

การพิจารณาร้อยกรอง

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ได้อธิบายถึง ร้อยกรองว่า "เมื่อ พ.ศ. 2485 สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม ได้ใช้คำว่า ร้อยกรอง สำหรับเรียกรวมกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับในการแต่งหรือมีการกำหนดคณะ เข้าคู่กับคำว่าร้อยแก้ว นับแต่นั้นมาคำร้อยแก้วและร้อยกรองก็ใช้กันแพร่หลายตามความหมายนี้"²

¹รัชจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือ, หน้า 51.

²ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, การประพันธ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2520), หน้า 209.

ลีทรา พิธิฎวคด และ ทิพยสุเนตร นาคชน ไคอธบายถึงการทิจารณาคุณค่าของร้อยกรองไว้ดังนี้

1. แก่นสารของเรื่องคืออะไร กวีมีกลวิธีใดในการเสนอความคิดหรือความรู้สึกอันเป็นแก่นของเรื่อง ลำดับความสลับสนหรือไม่ คำเนนเรื่องใดที่เศียงใด
2. ควรอ่านออกเสียงเพื่อฟังจังหวะลีลาว่า กวีได้เลือกคำประพันธ์ใดเหมาะสมกับความหรือไม่
3. การทิจารณาความหมายของบทประพันธ์โดยละเอียดคนนอกเหนือจากแก่นหรือสาระของเรื่องและการวางโครงเรื่อง หากมีความสงสัยไม่กระจ่างชัดควรทิจารณาตีความหมายโดยไขเหตุผล
4. ทิจารณาคำการสรรค่าของกวีว่าส่งผลดีหรือผลค้อยแก่รอยกรองของทณ
5. ทิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดของกวีและถ้อยคำ ความคิดและเสียงความคิดและสาระประโยชน์ กับความคิดและฉันทลักษณ์ว่ามีการสอดคล้องกันหรือไม่ และก่อให้เกิดผลดีหรือผลค้อยแก่รอยกรองนั้น ๆ¹

ค่านรูปเล่มของหนังสือ อรสาทุมาวี จันทรศารทูล ได้ทำวิทยานิพนธ์ชั้นปริญญามหาบัณฑิต ปี 2510 ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการจัดรูปเล่มหนังสือแบบเรียนไว้ดังนี้

1. ขนาดของเล่มหนังสือ กำหนดไม่ได้แน่นอนทั้งนี้ ย่อมขึ้นกับเนื้อหา ถ้าเนื้อหาหน้อยก็ไปควรมีขนาดยาว จะทำให้ใหญ่บางไม่เหมาะสม ถ้าหนังสือมีเนื้อหามาก ขนาดใหญ่และยาวก็จะเป็นขนาดที่เหมาะสม
2. กระดาษ ทิจารณาคำนการทนทานมากกว่าอย่างอื่น
3. การเย็บเล่ม ประณีต ปกแข็งแรง
4. คุณภาพการพิมพ์ มีตัวอักษรและรูปภาพชัดเจน การจัดหน้ากระดาษพอเหมาะ มีการเว้นช่องว่างตอนบนตอนล่าง และค่านข้างทั้งสองของหน้ากระดาษให้ดูสวยงาม และ

¹ลีทรา พิธิฎวคด และทิพยสุเนตร นาคชน, การอ่านและทิจารณาหนังสือ, หน้า 128 - 129.

ตัวสะกดต้องถูกต้อง

5. ขนาดของตัวหนังสือพอเหมาะ

6. คุณภาพในการจัดภาพประกอบ ต้องมีภาพประกอบบ้างเพื่อให้นักเรียนเข้าใจสภาพบางอย่างได้ถูกต้อง และจะต้องชัดเจน ตรงกับเนื้อหาที่สอน ถ้าเป็นภาพสีต้องให้สีตรงตามความเป็นจริง¹

กำธร สติรกุล ได้อธิบายถึงการพิจารณารูปเล่มของหนังสือ ไว้พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ตัวพิมพ์มีขนาดเหมาะสม ชัดเจน อ่านง่าย
2. ลักษณะตัวหนังสือที่ใช้พิมพ์ เนื้อเรื่อง และหัวเรื่องมีขนาดพอเหมาะ
3. การเว้นวรรคตอน การสะกดคำถูกต้อง
4. รูปร่างของหนังสือมีขนาดพอเหมาะ คือมีส่วนกว้าง ยาว หนา สมดุลย์กับภาพประกอบควรเป็นภาพสี เพราะจะดึงดูดความสนใจ และจำได้ดีกว่าภาพขาวดำ
5. การวางหน้าหนังสือที่ดีต้องวางภาพสี ตัวหนังสือในตำแหน่งที่สมดุลย์กัน
6. ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือมีครบบริบูรณ์และเรียงตามลำดับ คือ ปก หน้าลิขสิทธิ์ คำนิยม คำนำ สารบัญ แก่คำพิศ เนื้อเรื่อง ภาคผนวก หนังสืออ้างอิง หรือบรรณานุกรม คณิตและรายละเอียดในการพิมพ์
7. การเรียงลำดับหน้าของหนังสือถูกต้อง
8. สีของตัวพิมพ์หนังสือต้องดึงดูดความสนใจ
9. การเย็บเล่ม ทำอย่างประณีต ต้องคำนึงถึงความทนทาน และเหมาะสมกับการใช้งาน²

¹ อรสา กุมาริ จันทรสารทูล "การสำรวจและวิเคราะห์แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510).

² กำธร สติรกุล, หนังสือและการพิมพ์ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515).

จากหลักเกณฑ์ที่นักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศได้กล่าวไว้ข้าง
 ต้น ผู้วิจัยได้ประมวลมา และสรุปเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุด
 ทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1 ดังนี้

ก. ด้านเนื้อหา

1. เนื้อหาที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และมีความถูกต้อง ทันสมัย
2. การจัดเนื้อหาคำนึงถึงหลักจิตวิทยาเป็นสำคัญ
3. เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
4. เนื้อหาไม่ควรมีมากเกินไปจนเวลาเรียนที่กำหนดไว้ไม่เพียงพอ
5. เนื้อเรื่องที่ตัดตอนมาให้เรียนควรมีรูปแบบต่าง ๆ กันและมีลักษณะ ที่ถูกต้องตามประเภทของหนังสือนั้น ๆ ซึ่งอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

สารคดี พิจารณาในด้าน

- ก. เนื้อหาและสาระมีแกนสารสมบูรณ์ เหมาะกับผู้อ่าน
- ข. วิธีเสนอหนังสือชวนอ่าน สำนวนภาษาเข้าใจง่าย สดุดลวย ความยากง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน
- ค. การลำดับเรื่องดี
- ง. ผู้เขียนมีคุณวุฒิและประสบการณ์เป็นที่เชื่อถือได้

เรื่องสั้น พิจารณาจาก

- ก. ชื่อเรื่องและเนื้อเรื่องสอดคล้องกันดี
- ข. แนวคิดและวิธีแต่งมีลักษณะชัดเจน ผู้แต่งได้สร้างปม และการขัดแย้ง (Sturgesel) อะไรให้แก้ตัวละครบ้าง
- ค. การจบเรื่องอย่างประทับใจ

นวนิยาย พิจารณาจาก

- ก. แก่นของเรื่อง หรือแนวคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านติดตาม คือ อะไร
- ข. วางเค้าโครงเรื่องติดต่อสัมพันธ์กัน
- ค. ตัวละครมีความสมจริงสมจังสอดคล้องกับธรรมชาตินิสัย
- ง. ฉากชัดเจน ถูกต้องตามความเป็นจริงเข้ากับเนื้อเรื่อง
- จ. ลีลาในการเขียนชวนอ่าน ให้ภาพ ให้เสียง ให้รส

ร้อยกรอง พิจารณาจาก

- ก. แก่นสารของเรื่องคืออะไร กวีมีวิธีใดที่จะเสนอความคิด ความรู้สึกอันเป็นแก่นของเรื่อง คำเนินเรื่องดี เป็นไปตามลำดับ ไม่ซ้ำซ้อน
 - ข. เมื่ออ่านออกเสียง จังหวะและลีลาถูกต้องเหมาะสมกับคำประพันธ์นั้น
 - ค. ถ้ามพบประพันธ์นั้นแสดงความหมายไม่เด่นชัด ควรพิจารณาตีความหมายโดยใช้เหตุผล
 - ง. การสรรคำของกวีส่งผลคือผลค้อยอย่างไร
 - จ. ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดของกวีและถ้อยคำ ความคิดและเสียง ความคิดและสาระประโยชน์กับความคิดและฉันทลักษณ์ ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ ก่อให้เกิดผลดี หรือผลค้อยแก่บทร้อยกรองนั้น ๆ อย่างไร
6. ผู้เขียนควรเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียนโดยตรง
 7. การเสนอตัวอย่างควรมีปริมาณพอเหมาะและตัวอย่างนั้น ควรมีคุณภาพดี และเหมาะสมที่จะนำเสนอ
 8. เนื้อหาควรจะใช้ได้กับการสอนหลาย ๆ แบบ
 9. กัณฑ์และภาษาไม่ยากจนเกินไป เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
 10. ควรมีกิจกรรม และแบบฝึกหัดท้ายเรื่อง ที่ครอบคลุมเนื้อหาได้ครบถ้วน

ข. คำกริยาวิเศษณ์ พิจารณาจาก

1. ออกแบบอย่างสวยงาม สีของปกดึงดูดความสนใจ กระจกที่ไร้ท่าปก เป็นกระจกเนื้อแข็ง ทนทาน

2. การเข้ารูปเล่มทำอย่างมั่นคงถาวร หนังสือมีขนาดพอเหมาะ สะดวก ในการหยิบใช้

3. กระจกมีคุณภาพดี มีความทนทาน

4. ขนาดของตัวอักษรที่พิมพ์พอเหมาะกับสายตาของนักเรียน

5. มีตัวอักษรหลายขนาดเหมาะกับเนื้อหา

6. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนถูกต้อง

7. การเว้นวรรคตอนถูกต้อง

8. ตัวสะกดถูกต้อง

9. การเรียงลำดับหน้าหนังสือถูกต้อง

10. ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือมีครบบริบูรณ์ และเป็นไปตามลำดับ

11. ภาพประกอบชัดเจน ดึงดูดความสนใจ

12. จำนวนภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา

13. ภาพประกอบสัมพันธ์กับเนื้อหา

14. ขนาดของภาพพอเหมาะ

ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะได้ พิจารณา หนังสือ คู่มือการสอนหนังสือเรียนชุดนี้ควบคู่กันไปด้วย จึงได้ประมวลข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือคู่มือการสอนเอาไว้เพื่อประกอบการพิจารณา

หนังสือคู่มือการสอนฯ นี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้น เพื่อ เป็นคู่มือครูสำหรับการสอนหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 มีชื่อว่า "คู่มือ การสอนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1" เนื้อหาของ คู่มือการสอนฯ เล่ม 1 ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

ก. คำแนะนำทั่วไปสำหรับครู ได้เสนอแนะกลวิธีการสอนอย่างละเอียด
 ข. ความรู้เกี่ยวกับงานเขียน อธิบายถึงงานเขียนประเภทต่าง ๆ ได้แก่
 เรียงความ ความเรียง บทความ อธิบายความหมายของ ภาพิต สุภาพิต คำพังเพย
 สำนวน แนะนำเกี่ยวกับวิธีสอนร้อยกรอง โดยยกร้อยกรองชนิดต่าง ๆ มาอธิบายไว้
 ได้แก่ โคลงสองสุภาพ โคลงสามสุภาพ ภาษ กาพย์ยานี กาพย์สุรางคนางค์
 กาพย์ทอโคลง อินทวิเชียรฉันท์ วสันตฉิลฉันท์ ความรู้เกี่ยวกับสัญญาลักษณ์ในร้อยกรอง
 การเรียนการสอนและการทดสอบในหมวดวิชาภาษาไทยโดยอธิบายถึงแบบทดสอบชนิดต่าง ๆ
 อย่างละเอียดพร้อมทั้งยกตัวอย่างข้อทดสอบประกอบการอธิบายด้วย

ค. คำแนะนำการใช้คู่มือการสอนเฉพาะบท เริ่มตั้งแต่เรื่อง ความสนุก ในวัด
 เบญจมาพิตร ศักดิ์วาณิชาน นิด ๆ หน่อย ๆ พระร่วงสวรรคโลก พระยาไชยบูรณ์ นิราศ
 สัตหีบ ไซภาษา รามเกียรติ์ ผู้ชนะสิบทิศ คุณค่าพฤษชาติ แม่ศรีเรือน แพร่บูรพาจารย์ใน
 ห้องแถวจนถึงร้อยกรอง ในแต่ละบทได้กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ข้อเสนอแนะ
 ในการสอน ข้อคิดจากเรื่อง ความรู้ประกอบหรือความรู้เพิ่มเติม ตลอดจนหนังสืออ่าน
 ประกอบซึ่งช่วยให้ครูสอนหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์เล่ม 1 สะดวกขึ้นมาก
 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์หนังสือเรียน
 วรรณคดีไทย ซึ่งได้มีผู้ทำการวิจัยไว้ 2 คน ได้แก่

ปี พ.ศ. 2518 สุกัญญา โชติภพนิช ได้ทำวิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโทเรื่อง
 "การวิเคราะห์แบบเรียนวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" ผลการวิจัยสรุปว่า แบบเรียน
 วรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง ควรแก้ไขปรับปรุงด้านการจัด
 รูปเล่ม การพิมพ์และควรเพิ่มเติมเนื้อหาแบบเรียนให้มากขึ้น ควรอธิบายศัพท์ให้ละเอียด
 อธิบายสำนวนภาษาในเรื่อง เรื่องล้าสมัยควรตัดออกไป เพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น และ

กิจกรรมต้องส่งเสริมทักษะทั้ง 4 ด้าน¹

ดวงรัตน์ กุฑเจริญ ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม 1 เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ปี 2522 ในหัวข้อเรื่องว่า "การวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม" ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ครูพอใจหนังสือเรียนเล่มนี้น้อย แต่นักเรียนพอใจหนังสือเรียนเล่มนี้มาก ปัญหาใหญ่ที่ครูและนักเรียนประสบในการใช้หนังสือเล่มนี้ก็คือ ปัญหาด้านองค์ประกอบของบทเรียน การพิมพ์และรูปเล่มของหนังสือเรียน²

ส่วนงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มีของ วรณี สุทรเวช ได้มีการสำรวจความสนใจ และความต้องการในการอ่านของเด็กอายุ 11 - 16 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2509 จากนักเรียนในโรงเรียนชานเมือง 3 แห่ง โดยแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุ 11 - 13 ปี กลุ่มหนึ่ง และอายุ 14 - 16 ปี อีกกลุ่มหนึ่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เด็กอายุ 11 - 13 ปี ชอบอ่านหนังสือประเภทวิทยาศาสตร์ นิทาน นิยาย เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์และหนังสือเรียน อันดับ 3 ได้แก่ วรรณคดี อันดับ 4 ได้แก่ นิตยสาร และอันดับสุดท้ายได้แก่ เรื่องแปล เรื่อง สั้นของ ชูขันธ์ชุนแผน เป็นวรรณคดีที่กลุ่มอายุ 11 - 13 ปี ชอบอ่านมากที่สุด ส่วนกลุ่มอายุ 14 - 16 ปีสนใจอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ นิทาน นิยาย อันดับ 3 ได้แก่ นิตยสาร อันดับ 4 ได้แก่ วรรณคดี และอันดับ 5 ได้แก่ วิทยาศาสตร์ หนังสือเรียนและเรื่องแปล สำหรับวรรณคดีที่เด็กกลุ่มนี้ชอบมากที่สุด คือ รามเกียรติ์ และพระอภัยมณี นอกจากนี้ทั้ง 2 กลุ่มมักอยากรู้

¹ศุภัญญา ไชติกพิช, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิชาวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

²ดวงรัตน์ กุฑเจริญ, "การวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชุดวรรณวิจักขณ์ เล่มหนึ่ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

เรื่องต่อจากที่ได้คัดตอนมาให้อ่านในบทเรียน¹

บุปผา ทวีสุข ได้ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ปี พ.ศ. 2516 เรื่อง "ความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" ผลการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในแบบเรียนวรรณคดีไทยสรุปได้ว่า นักเรียนชอบเรื่องร้อยกรองมากกว่าเรื่องร้อยแก้ว นักเรียนส่วนใหญ่ชอบโคลงมากที่สุด เรื่องที่นักเรียนสนใจมาก คือ เรื่องนิทานคำกลอน นวนิยายและสารคดีเชิงวิทยาศาสตร์ นวนิยายดึกดำบรรพ์ เรื่องผจญภัย นิทาน และเรื่องที่สนใจน้อยได้แก่ สารคดีที่เกี่ยวกับเทคนิค ศาสนา ส่วนเรื่องคัดตอน มาเรียนกับเรื่องฉบับเต็มเห็น นักเรียนสนใจเรื่องคัดตอนมากกว่า²

ปีต่อมา นิตยา บุญสิงห์ ได้สำรวจความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนสนใจเรื่องนิทานทองอิน เรื่องนากพระโขนงที่ของมากที่สุด นักเรียนสนใจร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง เหตุผลที่ชอบเรื่องต่าง ๆ ในแบบเรียนวรรณคดี คือ เป็นเรื่องสนุกสนาน มีสุภาษิต หรือกลอนไพเราะ และไม่ชอบเพราะเนื้อเรื่องไม่สนุก บรรยายซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย นอกจากนี้นักเรียนให้ความสนใจวรรณคดีฉบับเต็มมากกว่าวรรณคดีที่คัดตอนมา³

¹ วรดี สุทรเวช, "ความสนใจและความต้องการในการอ่านของเด็กอายุ 11 - 16 ปี", รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 11 - 16 ปี กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ, 2509, หน้า 110 - 118.

² บุปผา ทวีสุข, "ความสนใจในเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม" (ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516).

³ นิตยา บุญสิงห์, "ความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง ต่อเนื้อหาแบบเรียนวรรณคดีไทย" (ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517).

ปี พ.ศ. 2518 อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์ ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย หมวดวิชาภาษาไทย โดยสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร 68 คน ศึกษานิเทศก์หมวดวิชาภาษาไทย 12 คน ครูสอนวิชาภาษาไทย 110 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 200 คน ได้ผลสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาภาษาไทย ว่า ควรปรับปรุงแก้ไขบางประการเพื่อให้เนื้อหาวิชาทันสมัยน่าสนใจและเหมาะสมแก่สภาพ การณ์ในปัจจุบัน ด้านอุปกรณ์การสอน ต้องการแบบเรียนที่ทันสมัย น่าสนใจ มีมาตรฐาน และ เนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกันในระดับต่าง ๆ¹

แนวคิดนี้ รักษาทรัพย์ ได้ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต เรื่อง "การศึกษา การเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 9 โรงเรียน" เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต กรุงเทพมหานคร ด้านการใช้หลักสูตร การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การใช้ อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรม และการวัดผล รวมทั้งศึกษาปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะของครูผู้สอน และนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครู ส่วนมากจัดการสอนแยกเป็นรายวิชา คือ หลักภาษา การใช้ภาษา และวรรณคดี โดย พยายามเชื่อมโยงให้มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชา ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการเรียนการสอนคือ คู่มือการสอนไม่เพียงพอ ความต้องการของครูภาษาไทยส่วนมาก คือขอให้ผู้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้เข้าอบรมเพื่อทราบถึงขอบข่ายของเนื้อหา และการสอนแบบสัมพันธ์ระหว่าง วิชาอันเกี่ยวกับการใช้ภาษา หลักภาษา วรรณคดี ควรจัดเนื้อหา หลักภาษา การใช้ภาษา และวรรณคดีไว้ในหนังสือเล่มเดียวกัน สำหรับนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้

¹อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยค มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

ครูวิชาภาษาไทย นำความรู้นอกเหนือจากในหนังสือเรียนมาประกอบการสอน และควรให้นักเรียนได้ แสดงความคิดเห็นตลอดจนร่วมกิจกรรมให้มาก¹

ปี 2522 ปราณี สินธุ์สะอาด ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือเรียนหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1" ผลของการวิจัยเกี่ยวกับรูปเล่มของหนังสือแบบเรียนสรุปว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า ควรปรับปรุงรูปเล่มให้มีมาตรฐาน มีความทนทาน ไซ้กระดาษดีกว่าที่เป็นอยู่ ควรมีภาพประกอบในเล่มให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยจากหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 ควบคู่กับหนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1 ของกระทรวงศึกษาธิการโดยไม่ต้องแยกชั่วโมงเป็นรายวิชา แก้อาจจัดหลักภาษาไทยเป็นชั่วโมงพิเศษบ้างสำหรับเนื้อหาวิชาบางเรื่อง²

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้อย่างกว้างขวาง ขอจะสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ครูและนักเรียนต้องการเนื้อหาที่น่าสนใจ เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และควรให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ควรเป็นเรื่องที่ทำให้ความสนุกสนาน มีคุณภาพ หรือคติสอนใจและมีหลายรูปแบบ การอธิบายศัพท์ในเนื้อเรื่องควรละเอียดชัดเจน

¹ นวดีทิพย์ รักษาทรัพย์ "การศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 9 โรงเรียน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522).

² ปราณี สินธุ์สะอาด, "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือเรียนหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่มหนึ่ง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

2. ด้านรูปแบบและการพิมพ์ ควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องปกควรแข็งแรง ทนทาน มีภาพประกอบที่น่าสนใจ และตัวสะกดไม่ควรผิดพลาด

ผู้วิจัยได้ประมวลความคิดต่าง ๆ จากงานเขียนของผู้เชี่ยวชาญทั้งของไทยและของต่างประเทศรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเล่ม 1 ดังจะได้กล่าวไว้ในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย